

KATOLIČKI CARITAS U MIRU I RATU

Mato Zovkić, Sarajevo

U ime Vrhbosanske nadbiskupije, koja je sastavni dio sveopće Katoličke crkve, čestitam osamdesetu obljetnicu djelovanja muslimanskog dobrotvornog društva "Merhamet",* uz želju da dobrotvorna društva svih vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini nastave plodno djelovanje i surađuju na dobro svih sugrađana kojima je potrebna pomoć Božja i ljudska. Zahvaljujem za ponudenu mogućnost da izložim na ovom skupu teološku podlogu i neke praktične vidove djelovanja katoličkog Caritasa u sveopćoj Crkvi i biskupiji kao mjesnoj Crkvi koja je urasla u ovo područje.

Korijen u učenju Isusa i postupanju prve Crkve

Osnivač kršćanstva, Isus iz Nazareta, bio je religiozni Židov koji se u djelovanju i propovijedanju nadahnjivao svetim knjigama svoga naroda. Svi dijelovi Starog zavjeta (Petoknjižje, Proroci, Spisi) naglašavaju kako Bog posebno štiti sirote, udovice i došljake. Tako, npr. jedan molitveni tekst ističe: "Jahve uspravlja prignute, Jahve ljubi pravедne. Jahve štiti tuđince, sirote i udovice podupire, a grešnicima mrsi putove" (Ps 146,8b-9). Posebno su biblijski proroci tražili od vjernika djelatnu samilost prema siromasima kao nužni znak prave pobožnosti. Tako oko god. 530. pr. Kr., prorok iz vremena obnove nakon povratka iz babilonskog sužanjstva upozorava kakav je post Bogu drag: "Kidati okove nepravедne, razvezivat spone jarmene, puštati na slobodu potlačene, slomiti sve jarmove; podijeliti kruh svoj s gladnima, uvesti pod krov svoj beskućnike, odjenuti onog koga vidiš gola!" (Iz 58,6-7).

Isus je ove i slične tekstove slušao u sinagogi Nazareta i zato se tijekom svoga proročkog djelovanja prvenstveno osjećao poslanim siromasima. To vidimo iz njegove nastupne propovijedi u Nazaretu. Pročitao je tekst Iz 61,1-3 u kojem starozavjetni prorok najavljuje kako ga Bog šalje obeshrabrenima, žalosnima i siromasima. Zatim je najavio: "Danas se ispunilo ovo Pismo što vam još odzvanja u ušima" (Lk 4,16-20). Bila je to najava da počinje djelovati u prilog siromasima kojima želi pokazati da ih Bog ne zaboravlja. U programatskom govoru, tzv. "blaženstva", Isus je jedno blaženstvo posvetio siromasima: "Blago vama, siromasi: vaše je kraljevstvo Božje... Jao vama, bogataši: imate utjehu svoju!" (Lk 6,20.24). Siromašni vjernici ozbiljno računaju s Bogom podnoseći terete života. Zato im je Bog u svojoj ljubavi posebno naklonjen. Pod kraj svoga proročkog djelovanja, Isus je najavio da će

* Predavanje je priredeno kao priopćenje na znanstvenom skupu u Sarajevu, 29. rujna 1993. povodom proslave 80. obljetnice "Merhameta".

ljudi poslije zemaljskog života biti suđeni prema tome što su učinili za gladne, žedne, putnike, gole, bolesne i utamničene (usp. Mt 25,31-46).

Prvi su kršćani od židovskih vjernika u Palestini i dijaspori naslijedili praksu organiziranog pomaganja siromašnim članovima vlastite zajednice. Najstariji zapis o tome imamo u Prvoj poslanici Korinćanima, pisanoj oko god. 56, gdje Pavao potiče krštene Grke Korinta neka prilikom okupljanja na molitvu "prvog dana u tjednu" po slobodnoj odluci od svojih materijalnih dobara izdvajaju za siromašne kršćane u Jeruzalemu. Jedna posebna delegacija odnijet će skupljenu pomoć kad Pavao službeno pođe na susret sa starješinama Crkve u Jeruzalem (1 Kor 16,1-4). Slična delegacija uputila se s Pavlom poslije dvije godine, o čemu imamo podatak u Poslanici Rimljanima (Rim 15,25-27). Tu susrećemo teološko obrazloženje karitativnog pomaganja: ono je izraz zajedništva u duhovnim dobrima i zajedničke podložnosti Bogu, gospodaru svih.

Najsocijalniji spis Novog zavjeta je Jakovljeva poslanica. U njoj nadahnuti pisac, na liniji starozavjetnih proroka, ističe ljudsko dostojanstvo siromaha i prijeti Božjom kaznom bogatašima ukoliko siromahe izrabljuju ili im uskraćuju zasluženu zaradu. On oštro kritizira dodvoravanje bogatim članovima kršćanske zajednice i upozorava da molitva nije cjelovita ako nije popraćena pomaganjem siromaha: "Što koristi, braćo moja, ako tko rekne da ima vjeru, a djela nema? Može li ga vjera spasiti? Ako su koji brat ili sestra goli i bez hrane svagdanje, pa im tkogod od vas rekne: 'hajdete u miru, grijte se i sitite', a ne dadnete im što je potrebno za tijelo, koja korist? Tako i vjera: ako nema djela, mrtva je u sebi" (Jak 2,14-17; usp. posebno 1,9-11; 2,1-6; 5,1-6). Molitveni susret završavao je otpustom vjerskog straješine: "Idite u miru!" (Tim riječima i danas završava kod katolika nedjeljna misa.) Ovaj sveti pisac traži od sudionika molitvenog susreta da pomognu siromašne muškarce i žene u hrani i odjeći. Ako to mogu, a ne čine, ne žive u skladu sa svojom vjerom: "Moći, dakle, dobro činiti, a ne činiti - grijeh je" (Jak 4,17).

Ovi svetopisamski korijeni brige za siromahe i bolesne utjecali su tijekom povijesti na osnutak redovničkih zajednica koje su se posvećivale njegovanju bolesnih, školovanju djece i zbrinjavanju siromašnih. Jedan od brojnih takvih karizmatičara među katolicima bio je sveti Vinko Paulski (1580-1660), koji je osnivao karitativne bratovštine za pomaganje tjelesno i duhovno bolesnima u Francuskoj njegova vremena. Zajedno s Luisom Marillac (1591-1660) osnovao je žensku redovničku zajednicu pod nazivom *Filles de Charite* (= kćeri ljubavi) za dvorenje bolesnih žena i muškaraca. Uz uobičajene pobožnosti katoličkih redovnica, trebale su se tako posvećivati bolesnicima da im "samostan bude bolesnička soba, kapelica župna crkva, a redovnička ćelija ulica grada". Kod nas se ove sestre pučki nazivaju Milosrdnicama i u Bosnu su došle iz Zagreba pod kraj osmanlijske

vladavine nad Bosnom, i to u Dolac kod Travnika, Mostar i Sarajevo. U vrijeme nastanka ove karitativne redovničke zajednice država nije mogla otvarati potrebni broj bolnica i škola za djecu siromaha, pa su ove sestre prvenstveno dvorile siromašne bolesnike i poučavale djecu siromaha.

Na postupcima Isusa i prvih kršćana temelji se i socijalni nauk crkvenog učiteljstva, koji je izričito formuliran posljednjih stotinjak godina. Katolička Crkva prihvatila je načelo o razdvojenosti religije i države, ali od svojih vjernika kao državljana i pripadnika pojedinog naroda traži da se zajedno s drugim ljudima zalažu za socijalne potrebe svojih sunarodnjaka i svih ljudi na svijetu. To je osobito istaknuo Drugi vatikanski sabor (1962-1965) u "Pastoralnoj konstituciji o Crkvi u današnjem svijetu", koja polazi od činjenice kulturne, religijske, ekonomske i političke različenosti među državama i narodima ovog vremena. Uvažavajući međusobne razlike, vjernici mogu i trebaju surađivati na otklanjanju zajedničkih nevolja i utiranju novih putova za humaniji svijet. Zainteresirane čitaoce posebno upozoravam na poglavlje "Ekonomsko-socijalni život" u ovoj konstituciji. Smjernice papa i sabora o djelovanju katolika na socijalnom području i o katoličkom gledanju na uređenje društva nedavno su objavljene na hrvatskom u knjizi *Sto godina katoličkoga socijalnog nauka*, koju je priredio prof. dr. Marijan Valiković, a izdala Kršćanska sadašnjost u Zagrebu.

Međunarodni Caritas i Caritasi pojedinih biskupija

Do druge polovice prošlog stoljeća socijalno zalaganje za siromašne, bolesne i mlade, koje ne mogu školovati njihovi roditelji ni država, bilo je organizirano na razini biskupije te Katoličke crkve unutar pojedinog naroda ili države. Redovničke zajednice papinskog prava mogle su otvarati sirotšta, bolnice i škole u različitim državama, ali uvijek uz suglasnost biskupa biskupije na kojem se području treba otvoriti takva zdravstvena ili prosvjetna ustanova. Uz to je svaka župa i biskupija preko svojih revnih pojedinaca i grupa u danim mogućnostima vodila brigu o vlastitim siromasima i bolesnicima.

Koncem prošlog stoljeća počeli su se udruživati Caritasi pojedinih biskupija u nacionalni Caritas na razini Crkve u jednoj državi. Tako je u Njemačkoj god. 1897. nastao Deutscher Caritasverband (= Njemački savez Caritasa), koji je tijekom i poslije prvog i drugog svjetskog rata prikupio znatnu pomoć za stradale u vlastitoj domovini i inozemstvu, te doprinio izmirenju Nijemaca s narodima Europe i svijeta. Godine 1924. nastao je Caritas internationalis (= Međunarodni karitas) sa sjedištem u Rimu, koji je kao humanitarna organizacija vlastitom delegacijom zastupljen pri UN u New Yorku i Ženevi. On obuhvaća sve nacionalne Caritase u pojedinim državama, ali djeluje kao veliki koordinacijski organizam, uvažavajući posebnost i nadležnost Caritasa u

svakoj državi. U Sjedinjenim američkim državama Caritas je dobio ime *Catholic relief service* i posebno se uključio u pomoć Poljskoj tijekom drugog svjetskog rata.

Dva osnovna načela za organizacijski rad Caritasa na razini pojedine biskupije, Crkve u jednoj državi ili sveopće Crkve jesu: supsidijarnost i podložnost crkvenoj hijerarhiji. Subsidijarnost je nadležnost ustanove u djelovanju koje joj je vlastito u smislu da ima pravo i dužnost prikupljati pomoć zdravih i relativno situiranih, te je odgovorno dostavljati bolesnima i siromašnima, poštujući njihovo ljudsko dostojanstvo i olakšavajući njihove nevolje. Odgovornost hijerarhiji sastoji se u tome da direktora Caritasa u pojedinoj biskupiji imenuje nadležni biskup koji onda od vremena na vrijeme daje pregledati poslovne knjige i način rada. Direktora nacionalnog Caritasa imenuje Biskupska konferencija na prijedlog direktora Caritasa pojedinih biskupija, a direktora međunarodnog Caritasa predlažu Sv. Stolici udruženi Caritasi pojedinih država. U katoličku subsidiarnost, ondje gdje Crkva uživa punu slobodu vjerskog djelovanja, spada i to da državna financijska policija nema pravo nadgledati poslovanje Caritasa niti državne institucije određuju kome i kako Caritas raspodjeljuje prikupljenu pomoć. Tako mi je, npr. poznato da je financijska policija Hrvatske jednog dana došla u Caritas Hrvatske u Zagrebu sa željom da pregleda financijsko poslovanje, ali je direktor mons. Vladimir Stanković dobronamjernom službeniku protumačio da država nema na to pravo, ako priznaje punu slobodu Crkve - i policija se povukla.

Daljnje svojstvo djelovanja Caritasa jest odlazak Caritasovih ljudi na ugroženo područje, snimanje situacije i prikupljanje sredstava za pomoć. Ni biskupijski Caritas, ni nacionalni, ni međunarodni nema gotovih financijskih sredstava koja bi na banki čekala da budu raspodijeljena potrebnima i ugroženima. Ima vjerodostojne i sposobne djelatnike koji primaju molbe potrebnih, obilaze ugrožene osobe i krajeve, a zatim animiraju vjernike svoje biskupije i države za konkretne projekte. Zato je važno, kad nešto molimo ili pokušavamo organizirati uz pomoć stranih darovatelja, uživjeti se u njihov način razmišljanja i ocjenjivanja prioriteta potreba. Oni mogu poslati samo onu i onakvu pomoć koju i kakvu dobiju od svojih darovatelja.

Zbog socijalističkog režima, Katolička crkva u bivšoj Jugoslaviji nije smjela imati Caritas na razini države. Isto je bilo i u drugim socijalističkim državama. One su dopuštale slobodu kulta, ali ne socijalnog angažiranja vjerskih zajednica, valjda iz straha da ne dođe na vidjelo kako država ne pokriva sve potrebe svojih siromašnih građana. Višestranački demokratski izbori u tim državama omogućili su i slobodnije djelovanje vjerskih zajednica, na koje spada organizirano pomaganje bolesnim, siromašnim, raseljenim i protjeranim. Kako katolici u tim državama nemaju radnog iskustva na području socijalnog djelovanja, jedna od usluga koju Međunarodni caritas

pruža jest osposobljavanje osoblja i prenošenje vlastitog iskustva. Poznato mi je, npr. da je Američki caritas (= CSR) priredio više seminara u Rumunjskoj, Mađarskoj, Poljskoj, Ukrajini i Austriji za djelatnike Caritasa iz bivših socijalističkih zemalja. U ime Caritasa sarajevske, mostarske i banjalučke biskupije s područja BiH sudjelovao sam u jednom takvom seminaru u Beču od 8. do 16. svibnja ove godine. Predavači su bile osobe s vrlo stručnom spremom i provjerenim radnim iskustvom. Uz izlaganje znanstvenih podataka o poslovanju socijalnih ustanova tražili su od nas sudionika da u raspravi iznosimo prilike sa svog područja i glasno razmišljamo, što možemo sami učiniti prije nego pokucamo na blagajnu bogatije braće i sestara iz inozemstva. Pokazali su kako je bitno znati motivirati vlastite ljude, pronalaziti smještaj za beskućnike, organizirati zdravstvenu njegu i ishranu za izbjeglice, graditi dobre ljudske i poslovne odnose u vlastitoj ustanovi radi plodna djelovanja u prilog siromašnih i rastjeranih.

Za vrijeme tog seminara izloženo nam je kako djeluje Caritas nadbiskupije Beč i Caritas Austrije. Bečki Caritas ima adrese preko sto tisuća katoličkih vjernika koji su stalni ili povremeni darovatelji za Caritasove projekte. Njima se šalje bilten Caritasa s izvještajima o tekućim i novim projektima, osobito kad uprava kani organizirati novu akciju za stradale u susjednim ili dalekim zemljama. U samoj Austriji Caritas drži domove za iznemogle i ostarjele osobe i posreduje u školovanju ili dovođenju iz inozemstva kvalificiranih medicinskih sestara. Broj osoba stalno zaposlenih u Caritasu ovisi o veličini pojedine biskupije i projektima koje Caritas vodi. Tako, npr. u biskupiji Augsburg, koja ima blizu milijun i pol katolika, za Caritas radi 46.000 osoba koje poslužuju 210.000 starih i nemoćnih po Caritasovim staračkim domovima i drugim ustanovama.

Caritasi Austrije, Njemačke i drugih zemalja ponekad dobivaju i od svojih vlada zadatak da organiziraju određeni projekt za koji vlada nudi financijska sredstva: npr. škole za fizički i mentalno hendikepiranu djecu, dostavu hrane u neko ugroženo područje i slično. Poznato mi je da je vlada SAD-a tijekom ovog rata dodijelila veliku svotu novca za hranu stanovništvu Hrvatske i BiH u krajevima koji su zahvaćeni ratom, ali nije pristala da tu hranu za američki novac nabavljaju i dijele vladine ustanove dotičnih država, nego je cijeli projekt povjerila CRS-u. Ljudi iz CRS-a došli su u Zagreb i zatražili suradnju Caritasa Hrvatske za provedbu ovog projekta - i tek tada se pristupilo njegovu ostvarenju. Kroz sve vrijeme dok projekt teče, službenici CSR-a nalaze se u našim krajevima radi koordinacije posla.

Caritas bosnsko-hercegovačkih nadbiskupija u ratu 1991-1993.

Biskup banjalučki, mostarski i sarajevski oživjeli su Caritas svojih biskupija odmah po okončanju demokratskih izbora 1990. To jednostavno spada na puno i slobodno djelovanje Crkve u miru. Mi

hrvatski katolici računamo da je rat u BiH počeo u listopadu i studenom 1991. kad su crnogorski rezervisti uz obilnu pomoć bivše JNA razorili hrvatsko selo Ravno u Istočnoj Hercegovini i oko 15.000 Hrvata protjerali iz njihovih naselja. Opsadom Sarajeva 4. travnja 1992. rat je započeo praktično na cijelom području BiH. Nadbiskup vrhbosanski dobio je na početku rata pismenu obavijest Sv. Stolice da će Međunarodni caritas akcije za humanitarnu pomoć katolicima i ostalim stanovnicima BiH tijekom rata usmjeravati preko Caritasu Austrije, ali svaki Caritas pojedine države ili biskupije može poduzimati što smatra prikladnim i mogućim. Peter Quendler iz Caritasu Austrije dolazio je više puta tijekom rata u Sarajevo i druge krajeve BiH da vidi koje su zbiljske potrebe i kako do potrebnih pristiže već prikupljena i poslana pomoć.

Početak travnja prošle godine nadbiskup je odredio da direktor Caritasu vrhbosanske nadbiskupije Pavo Šekerija otvori u Splitu ured našeg Caritasu kako bi mogao preuzimati prispjelu humanitarnu pomoć i usmjeravati je u unutrašnjost naše nadbiskupije. Za Srednju Bosnu i Sarajevo otvoreno je Caritasovo skladište u Kiseljaku (kasnije su otvorene podružnice u Zenici i Tuzli), a za Sjevernu Bosnu u Đakovu. Prvih mjeseci, dok su putovi bili kako tako prolazni, župnici pojedinih župa trebali su preuzimati robu u skladištu regije kojoj su blizu i dijeliti je potrebnima na svom području. Neki su svećenici organizirali skupljanje za svoju župu u Njemačkoj i brinuli se za dovoz skupljene robe, a neki su slali kamione u Split da tamo preuzmu robu. Kako su ratne grozote odgonile stanovnike pojedinog kraja iz vlastitih mjesta, bilo u druge dijelove BiH bilo u Hrvatsku ili druge europske države, tako se Caritas nastojao prilagoditi novoj situaciji. Trebalo je pomagati naše ljude smještene privatno ili u izbjegličkim centrima u Hrvatskoj i nastaviti s pomaganjem stanovništva koje je još ostalo na području nadbiskupije.

U izvješću Jadranke Lacić i Tome Kneževića o radu sarajevske podružnice Caritasu od 24. veljače 1992. do 25. ožujka 1993. vidi se da se Caritas bavio slijedećim aktivnostima: smještaj i pomaganje izbjeglica (najprije iz Vukovara, Dubrovnika i Istočne Hercegovine, a onda sa Stupa), dostava lijekova i sanitetskog materijala zdravstvenim ustanovama u Sarajevu kao i besplatno dijeljenje lijekova osobama svih vjera i narodnosti u gradu, dovoz i raspodjela hrane, dovoz i raspodjela paketa koje rodbina šalje svojim u gradu, uvoz i dijeljenje pisama kao i otprema pisama. O primljenoj i izdanoj robi vođena je uredna dokumentacija. Radi ilustracije, navodim da su u razdoblju od 1. srpnja do 31. prosinca 1992. među primateljima lijekova i sličnih usluga njih 44% bili Muslimani, 28% Hrvati, 24% Srbi i 4% ostali (str. 23 spomenutog izvješća). U izvješću Franje Čavara i Franje Tomića za godišnje razdoblje od početka srpnja 1992. do konca lipnja 1993. navedene su ustanove koje su preko Caritasu upućivale pomoć u Sarajevo kao i ustanove u gradu kojima je Caritas dijelio pomoć. Tu vidimo da je pomoć davana: vjerskim organizacijama, dobrotvornim

društvima, pravosudnim organima, narodnim kuhinjama, znanstvenim ustanovama, itd. (usp. Tabela VI. na str. 13).

Djelatnici Caritasa iz inozemstva ponekad su avionim UNHCR-a upućivali robu za Caritas Sarajeva s ovlašću da tu pomoć Caritas dijeli po svojim kriterijima i samostalno. Većinu od tako prispjele robe UNHCR je isporučivao državnoj Agenciji za raspodjelu humanitarne pomoći, a ova je to zadržavala u svojim skladištima i dijelila po svojim kriterijima. Prema dosadašnjoj evidenciji, tako je otišlo oko sto tona Caritsove robe. Nadbiskup je u osobnim kontaktima s odgovornima iz UNHCR i Agencije pokušavao dokazivati da strani dobrotvori traže od nas povratnu informaciju o preuzimanju i podjeli robe kao uvjet za daljnje prikupljanje pomoći među svojim darovateljima. Nismo nailazili na dovoljno razumijevanje nadležnih i odgovarali smo katoličkim dobrotvorima da robu upućuju preko naše ispostave u Splitu.

Zbog prekinutih poštanskih, telefonskih i prometnih veza u Vrhbosanskoj crkvenoj pokrajini, nemam konkretan uvid u rad mostarskog i banjalučkog Caritasa tijekom dosadašnjeg dijela rata. Znam da su oni otvorili svoje ispostave u Zagrebu, gdje od biskupa imenovani svećenici robu preuzimaju i usmjeravaju na područje svoje biskupije. Poznato mi je također da banjalučki Caritas uspijeva, uz odobrenje srpskih vlasti, ponešto pomoći dovesti u okupirana područja oko Teslića, Dervente i Bosanskog Broda koja prema crkvenoj administraciji spadaju pod sarajevsku nadbiskupiju. Dakako da izdavači dopuštenja za takav dovoz robe traže određeni postotak za potrebe Srba, kao što su tražili za prevoz Caritsove robe iz skladišta u Kiseljaku preko Ilidže u opkoljeno Sarajevo.

Umjesto zaključka

Ujesen 1968. bio sam župnik katedralne župe u Sarajevu. Po stubištima crkvenih zgrada znala je ponekad prespavati jedna usamljena i umno poremećena Marija o kojoj su stariji vjernici govorili da je u mladosti bila učiteljica i da je govorila nekoliko svjetskih jezika. Ta Marija je često tražila pomoć od svećenika i pojedinih vjernika. Sestre u župnom domaćinstvu moje župe ponekad su je znale dovesti i okupati, jer su se vjernici žalili da u crkvi kod zajedničkih pobožnosti neugodno zaudara i time drugima smeta. Jednog dana došla mi je u župni ured lijepo obučena gospođa i zamolila krsni list za Mariju, obrazloživši da je kod socijalnih radnika Sarajeva tražila stalnu pomoć za tu nezbrinutu stanovnicu našeg grada koja nema rodbine pa su joj odgovorili da je potreban dokument s osnovnim podacima. Ta gospođa je išla u matični ured, ali u tamošnjim knjigama nisu našli ništa o Mariji. Socijalni radnici prihvatili bi (unatoč socijalističkom režimu) i crkveni krsni list. Pohvalio sam gospođu što na temelju svoje kršćanske vjere nastoji pomoći nezbrinutu osobu i počeo tražiti u Matici krštenih podatke o njoj.

Nažalost, nije bila ni u jednoj crkvenoj knjizi. Gospođa mi je na kraju rekla da nije kršćanka nego muslimanka i da upravo na temelju svoje muslimanske vjere želi pomoći jednoj nezbrinutoj kršćanki. To je bila moja prva lekcija iz religijskog i nacionalnog pluralizma u Sarajevu.

Nadamo se da će rat uskoro završiti, ali će posljedice rata ostati još godinama na vojnim i civilnim ranjenicima, na silovanim ženama i djevojkama, starima, djeci i osobama u zrelim godinama. Bit će previše posla za humanitarna društva, osobito za dobrotvorne organizacije naših vjerskih zajednica. Poštujući motive i ciljeve rada drugih humanitarnih organizacija, mi sljedbenici vjere u Boga jedinoga pristupamo osobama u tjelesnoj ili duhovnoj nevolji s vjerničkim poštovanjem. Vjerujući u Boga milosrdnog i dobrog, želimo njegovo milosrđe i dobrotu uprisutnjivati u svojoj sredini prema svima kojima je potrebna naša ljudska i vjernička pomoć

CATHOLIC CARITAS IN TIMES OF PEACE AND WAR

Summary

On the occasion of the eightieth anniversary of Merhamet's foundation, the author congratulates 80 years of fruitful activity of this Muslim humanitarian organization and depicts catholic Caritas with its theological justification and practical work at the level of universal and local Church.

a) The enduring foundation to catholic Caritas is Jesus' attitude toward the poor ones of his time as well as New Testament data on early Church's help for its poor members (cf. Lk 4,16-21; 6,20.24; Mt 25,31-46; I Cor 16,1-4; Rom 15,25-27; Jas 2,1-4.4-17 etc).

b) Each diocese and parish all along the history of catholic Church in different countries tried to help its poor and disabled members. Some charismatic founders of religious congregations, like St. Vincent de Paul (1580-1660), encouraged their fellow-religious to serve the needs of sick, poor or uneducated persons in times when states were not yet able to organize public health facilities nor education which would be available to the children of poor parents. In 1924 Caritas internationalis was founded as a federation of Church's diocesan and national Caritas organization. Its activities organize humanitarian help for needy persons and regions in ordinary times, in times of disasters and of war. They like coming on the spot to get an insight of concrete people's needs in order to be able to motivate their possible contributors in generous helping of their fellow humans.

c) The bishops of Banja Luka, Mostar and Sarajevo dioceses revived their diocesan Caritas after democratic elections in 1990 (in time of socialist regime any organized social activity was forbidden to Catholic church). During the 1991-1993 war in Bosnia-Herzegovina Caritas imported hundreds of tons of food and medical supplies to Sarajevo and other war-stricken areas of Bosnia-Herzegovina.

In conclusion, the author brings out an example of a Muslim lady in Sarajevo who tried to help a disabled catholic woman in 1968 and foresees a vast range of work for all humanitarian organizations in after war Bosnia-Herzegovina, especially for those whose activity is motivated by their faith.

Osnovna literatura: J. Baloban, *Kršćanski humanizam na djelu*, Bogoslovska smotra 1989, str. 358-371; K. Borgman, *Caritas*, u: *Lexikon für Theologie und Kirche* 2, Freiburg 1956, str. 941-947; J. Brajša, *Nedjelja kao dan kršćanske ljubavi*, Bogoslovska smotra 1970, str. 37; A. Cohen, *Social Life*, u svojoj knjizi: *Everyman's Talmud*, New York 1949, str. 184-205; T. Kleindienst, *Fides. Spes. Caritas. Gedanken zum karitativen Dienst in der modernen Gesellschaft*, u zbornom djelu: *Kirche im Kommen. Festschrift für Bischof Josef Stimpfle*, Frankfurt/M 1991, str. 131-145; T. Knežević - J. Lacić, *Caritas vrhbosanske nadbiskupije: izveštaj o radu za period od 24. 2. 1992. do 23. 3. 1993.* (Arhiv Nadb. ordinarijata vrhbosanskog); L. Roy, *Stromasi*, u djelu: X. Leon-Dufour, *Rječnik biblijske teologije*, Zagreb 1969, str. 1166-1172; C. G. Montefiore - H. Loewe, *On Charity*, u djelu: *A rabbinic Anthology*, New York 1977, str. 412-439; T. Šagi-Bunić, *Briga za čovjeka u dokumentima suvremene Crkve*, Bogoslovska smotra 1980, str. 129-141; D. P. Seccombe, *Possessions and the Poor in Luke-Acts*, Linz 1982, (recenzirano u BS 1984, str. 172-174); F. Tomić - F. Čavar, *Caritas vrhbosanske nadbiskupije: informacija o radu od 1. 7. 1992. do 30. 6. 1993.* (Arhiv Nadb. Ordinarijata vrhbosanskog); M. Valković, *Za život svijeta: euharistija i društveni život*, Bogoslovska smotra 1989, str. 303-324.